

Соціологія девіантної та делінквентної поведінки

Факультет соціології
та управління

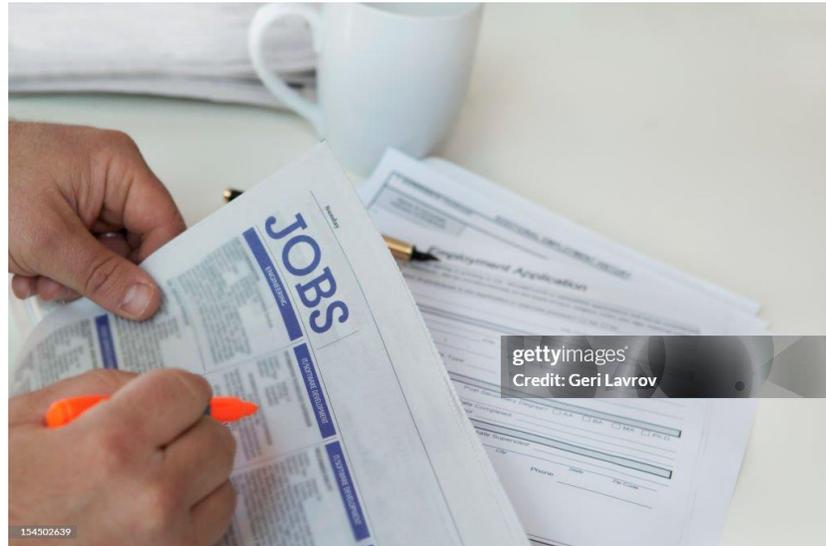
Критичні підходи: Радикальна та кримінологія

У 60-70-х рр. ХХ ст. виникає новий напрям — критична (радикальна) кримінологія.

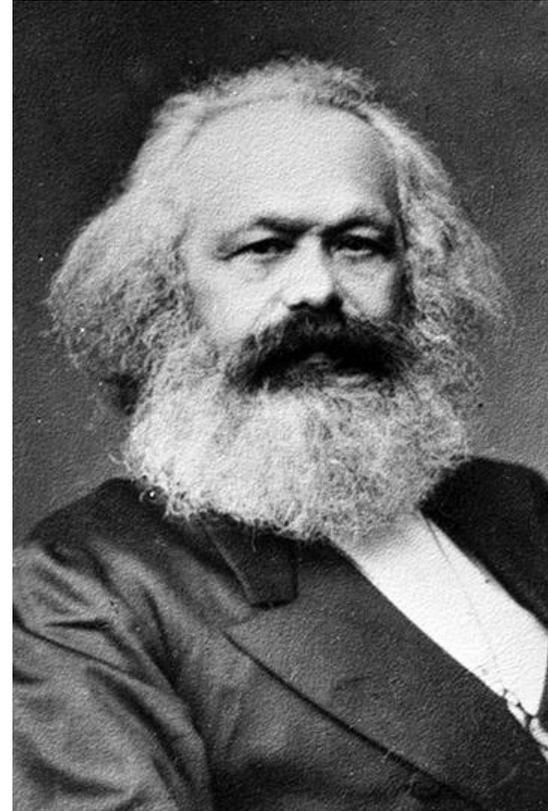
Цей напрям виражав критику традиційних заходів протидії злочинності, якими оперувала наука й практика, як неефективних.

Суттєвий вплив на розвиток радикальної кримінології справив **лівий політичний рух**, що посилив свої позиції в американському суспільстві 60-70-х років через **збільшення безробіття, здорожчення освіти, расової дискримінації тощо.**

- Ряд представників критичної кримінології в якості методологічної основи своїх теорій використовували **марксизм**.
- Вони виходили з того, що збільшення злочинності в західних суспільствах обґрунтовується загостренням протиріч капіталістичного суспільства, тому вирішити проблему злочинної поведінки можливо лише шляхом **ліквідації капіталізму і створенням соціалістичної моделі суспільства**.

Основні характеристики радикальної кримінології

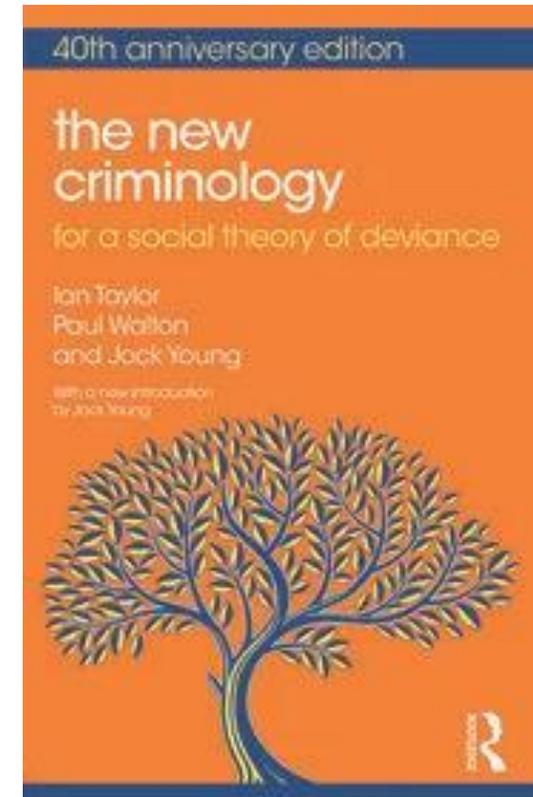
Критичне ставлення до існуючої моделі суспільного розвитку

заперечення традиційних кримінологічних теорій

прив'язка кримінологічних проблем до глобальних змін в суспільній організації

потреба в новій кримінології, в більш сучасних заходах протидії злочинності

- Найбільш енергійна спроба замінити існуючі підходи **неомарксистською альтернативою** відбувається в роботі Тейлора, Волтона та Янга (1973, 1975).
- У їх першій книзі зроблено комплексну оцінку всього спектру теоретичних підходів у кримінології.
- Основним критерієм, за яким такі підходи оцінюють і визнають недоцільними, є їх здатність забезпечити те, що автори називають у підзаголовку книги, **повністю «соціальною теорією девіантності»**.
- Їхньою власною моделлю повністю соціальної теорії є **марксизм**

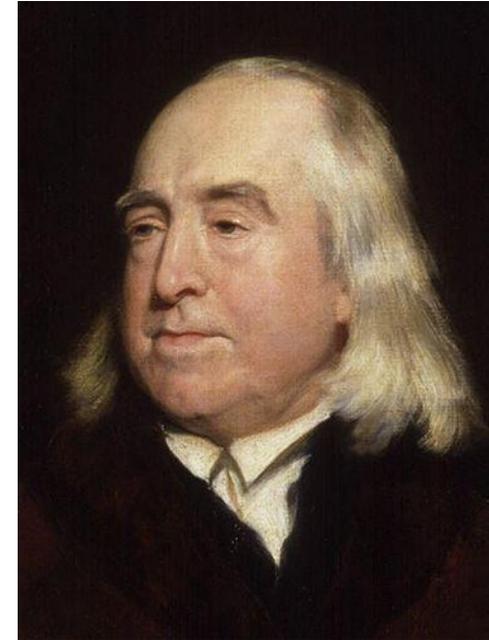
- Для встановлення нової кримінології як вищої за стару потрібне проведення ґрунтовної критики, критики, яка становить основну частину книги 1973 року і спрямована на порятунок певних елементів попередніх теорій для інтеграції у вдосконалену марксистську кримінологію.

1	Classical criminology and the positivist revolution	1
2	The appeal of positivism	31
3	Durkheim and the break with 'analytical individualism'	67
4	The early sociologies of crime	91
5	Social reaction, deviant commitment and career	139
6	American naturalism and phenomenology	172
7	Marx, Engels and Bonger on crime and social control	209
8	The new conflict theorists	237
9	Conclusion	268

У дев'яти розділах розглядаються вісім основних підходів та їх варіанти, а в дев'ятому робиться спроба синтезу їх найбільш корисних ідей.

Класична кримінологія і позитивістська революція

- ✓ У першому розділі філософські основи ліберальної кримінології знаходяться в роботах **Гоббса, Локка, Бентама та утилітарній традиції.**
- ✓ Ця «класична кримінологія» та її неокласичні варіанти розглядаються як **неспроможні примирити форми нерівності, вкорінені у власності та поширення розумності (на відміну від відповідальності) на тих, хто порушує закон.**

Привабливість позитивізму

У Розділі 2 «привабливість» позитивізму розглядається як така, що полягає в його претензії на здатність **пояснити злочинність нейтральними, науковими термінами**, які локалізують патологію в окремому правопорушнику та відволікають увагу від соціального контексту нерівних соціальних відносин, які в основному обрамляють правопорушення.

Дюркгейм і розрив з «аналітичним індивідуалізмом»

- ✓ Третій розділ є, мабуть, найважливішим, оскільки в ньому вони кидають виклик загальноприйнятому образу Дюркгейма як функціоналіста, який стверджував, що злочин неминучий і необхідний, якщо суспільство, будь-яке суспільство, хоче вижити.

вони стверджують, що Дюркгейм обмежив свій погляд на функціональність девіантності суспільствами, які не досягли справжньої «органічної» солідарності.

теза про те, що «злочинність — це нормально» не обов'язково перешкоджає прагненню до суспільства «вільного від злочинності»

Наступні п'ять розділів критично розглядають екологічні теорії та теорії аномії; теорію маркування; американський натуралізм і феноменологію; власний погляд Маркса й Енгельса на злочин; теорії конфлікту Терка і Куїнні.

Всі вони виявляються непридатними з точки зору їхнього потенціалу як основи для «повністю соціальної» теорії девіантності, або через те, що вони **дегуманізують девіантів**, або через те, що вони **не спроможні створити адекватний контекст політичної економії**, або через те, і інше.

□ Екологічну теорію цінують за її відхід від індивідуалістичних версій, але **надто великий наголос на суто міських процесах**, таких як поява «природних» зон злочинності, відриваючи їх від гри економічних сил.

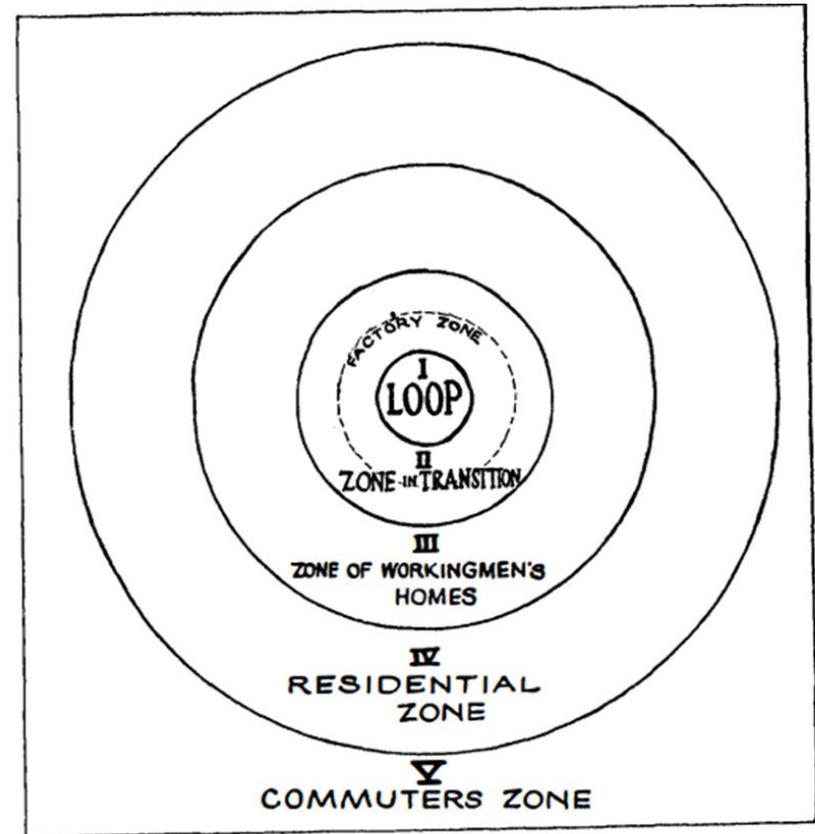

CHART I. The Growth of the City

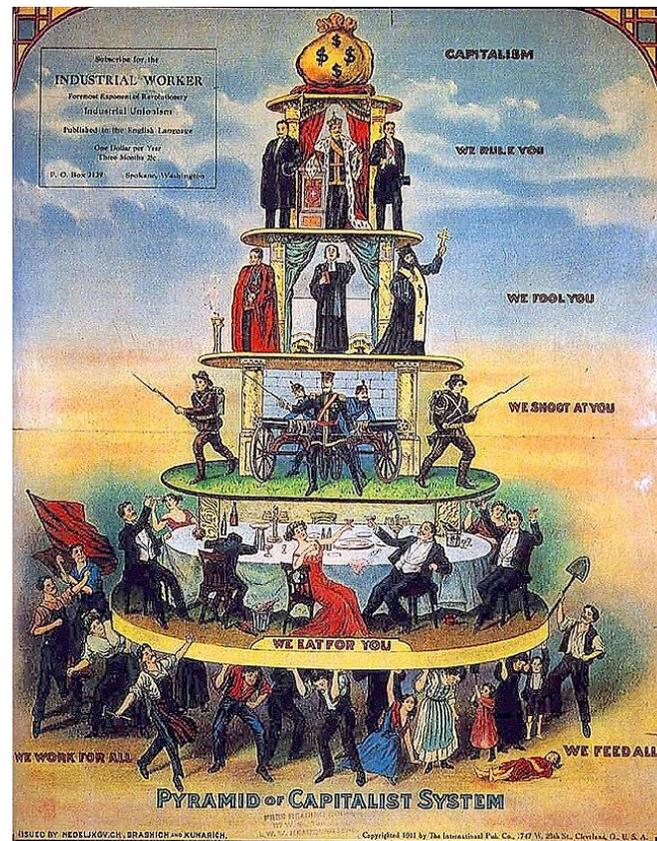
- ✓ Теорія аномії та її субкультурні варіанти пов'язували злочинність і девіантність із соціальною структурою, але **зводили самих девіантів до суто реактивних або адаптивних, і таким чином передусім не творчих людей.**
- ✓ Феноменологія ще далі відійшла від занепокоєння соціальним контекстом до **заклопотаності індивідуальним сприйняттям девіантності та контролю.**

- ✓ Теорія маркування зробила кардинальний розрив із позитивізмом, розглядаючи девіантність і контроль діалектично, оскільки змінні та динамічні процеси пов'язані один з одним, але в кінцевому підсумку просто замінила одну надпросту модель іншою: **контроль веде до девіантності, а не навпаки.**
- ✓ У результаті образи девіантності залишалися хибними, оскільки **девіантна мотивація була зведена до пасивного опору або мовчазної згоди**

- ✓ Навіть Маркс і Енгельс, були схильні до детермінізму, що суперечить ролі, яку надавали творчості та свідомості.
- ✓ Нарешті, немарксистські радикальні кримінологи, зокрема Терк і Квінні, намагаючись пов'язати злочинність зі структурними джерелами конфлікту в розвинутих суспільствах, **змішували авторитетні відносини з владними відносинами, приховуючи їх фактичну основу в класовому конфлікті.**

- В останньому розділі книги зроблено спробу синтезувати переваги та усунути недоліки, відновивши їх для **повністю марксистської моделі відхилень і контролю.**
- Аксіомою є те, що **капіталізм є криміногенним**, як і всі суспільства, засновані на експлуатації та гнобленні.
- Єдиною формою суспільства, яка в принципі дає будь-яку можливість бути вільною від злочинності, є та, що **втілює принципи «соціалістичного різноманіття».**

**Що ж таке
«соціалістичне
різноманіття»?**

«Соціалізм»

- передбачає відсутність матеріальних відмінностей і вольову відданість рівності.
- Це усуває обґрунтування злочинів проти власності, основної маси злочинів у будь-якому капіталістичному суспільстві

«Різноманітність»

- передбачає відданість терпимому ставленню до переконань і діяльності меншин, які забороняють багато офіційних соціалістичних держав, наприклад, вживання наркотиків, сексуальні відхилення та азартні ігри.

«Бірмінгемська школа»

У 1970-х роках Центр сучасних культурних досліджень Бірмінгемського університету під егідою свого директора Стюарта Холла став певним наслідком у соціології відхилень і контролю.

Хоча інтереси його членів були різноманітними й охоплювали галузі промислових відносин, засобів масової інформації та расових відносин, об'єднуючою рисою їхньої роботи було **відтворення порядку в капіталістичній Британії**, тема, яку вони все частіше досліджували та теоретизували **в контексті юнацької девіантності і контролю дорослих**.

«Бірмінгемська школа» вважала, що в класовому суспільстві молодіжна девіація найглибше закладена у **відмові прийняти** (та навіть у боротьбі проти) **відносини з «владою»**, яка керує державою, інституціями (установами), що засновані на обмеженому наборі інтересів, які в кінцевому підсумку належать капіталістичному правлячому класу.

Стюарт Холл
(3 лютого 1932 –
10 лютого 2014)

- був британським марксистським соціологом , теоретиком культури та політичним активістом Ямайки .
- У «Поліції кризи» Стюарт Холл і його колеги роблять дуже амбітну спробу об'єднати різні рівні та аспекти аналізу навколо явища «грабіжка».
- POLICING THE CRISIS аж ніяк не є повним вираженням тієї «критичної» кримінології, яку пропонують Тейлор, Волтон і Янг
- Однак вона є спробою вичерпного аналізу і, найдосконалішою основою на сьогодні, за якою ми можемо оцінити твердження про те, що **критична кримінологія перевершує альтернативні підходи.**

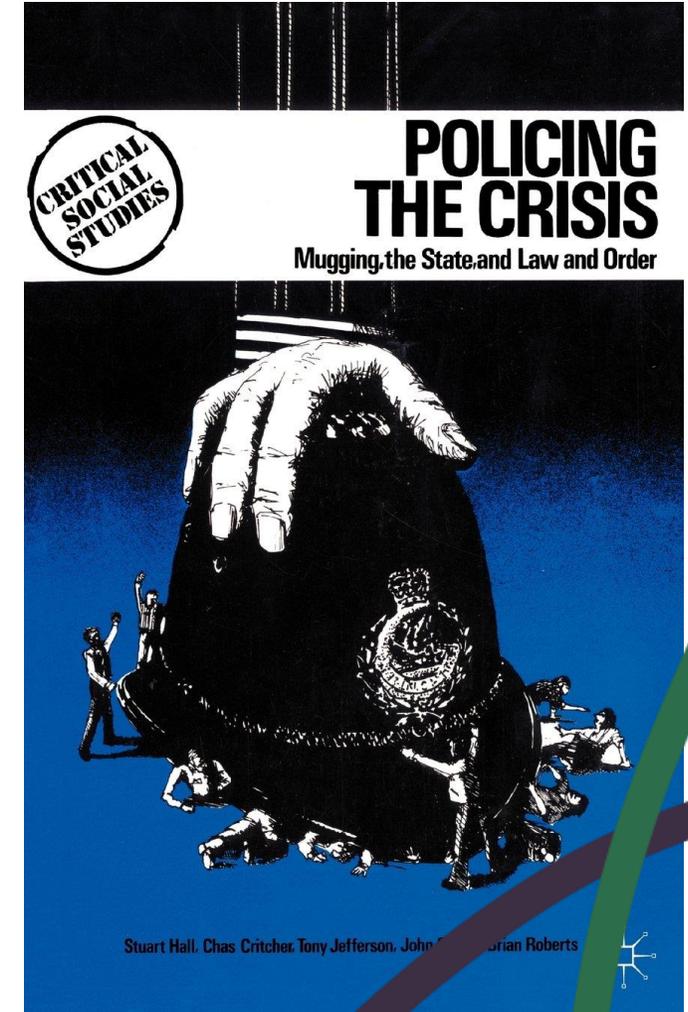
Книга поділена на чотири частини, кожна з яких стосується основного аспекту **«Пограбування, держава та закон і порядок»**

Частина I стосується зростання загального занепокоєння щодо «грабіжок» в Англії на початку 1970-х років.

Частина II розповідає про окремий випадок (троє молодих людей із Хендсворта, Бірмінгем, отримали покарання у вигляді десяти та двадцяти років позбавлення волі за вчинення ними одного такого злочину).

Частина III встановлює як модель правопорушень, так і офіційну та суспільну реакцію, до якої вони, здавалося, призвели в контексті «кризи гегемонії»

Частина IV пов'язує ці аспекти разом у зображенні «політики пограбування»

- Голл вважав, що злочинність не є об'єктивним фактом, а соціальною конструкцією, яка формується в контексті культурних та політичних умов.
- Це означає, що те, що вважається злочином, може змінюватись залежно від соціальних настроїв та історичних обставин.

Він пов'язує вуличну злочинність, зокрема серед чорношкірої молоді, з тим, що вважається фундаментальними протиріччями політичної економії у Британії. Саме вони сприяють справжній кризі; вулична злочинність є продуктом і паліативом, а не джерелом загострення класового конфлікту.

- Моральна паніка — Голл досліджував явище моральної паніки, коли певні соціальні групи або медіа **можуть перебільшувати загрозу, яку становлять певні види злочинності.**
- Це може призводити до рішень, які мають політичні та соціальні наслідки, а також до посилення репресивних заходів.

Преса, поліція та судові органи широко стверджували, що постійно зростаючий рівень злочинності є продуктом «дозволеного» суспільства в поєднанні з надто м'яким вироком; що певні аспекти вуличної злочинності були новими і що ці риси викликали дедалі більшу громадську тривогу.

- Криміналізація соціальних груп - Голл аналізував, як певні соціальні групи, зокрема **етнічні меншини, можуть стати об'єктом криміналізації** через паніку чи стереотипи, що провокує дискримінацію та соціальну нерівність.

«чорний грабіжник» є ідеальним «народним дияволом, цапом відпущення за всі соціальні тривоги, викликані зміною заможного, але дестабілізованого суспільства.

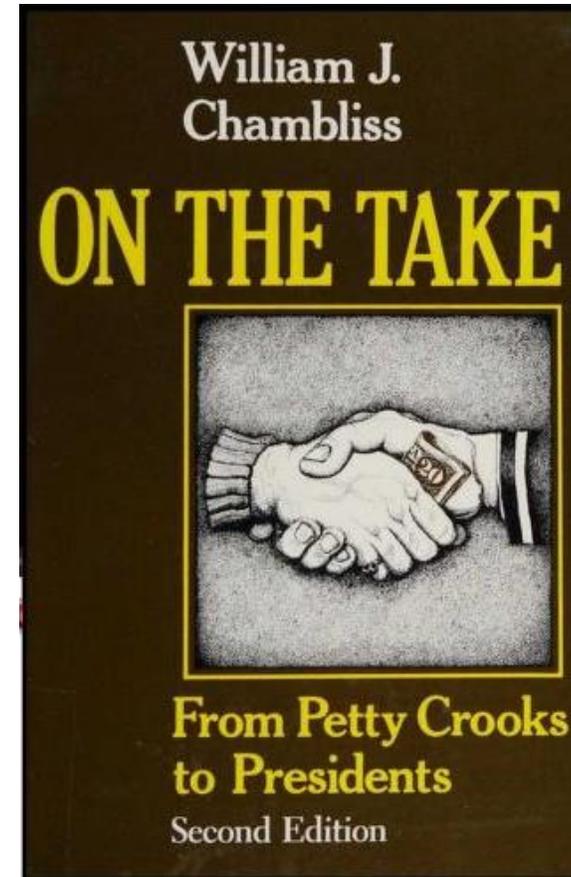
Радикальна кримінологія в Америці

- ✓ В Америці, як і в Британії, радикальна кримінологія перейшла від «радикально-ліберальної» позиції наприкінці 1960-х до більш ретельної відданості марксистській позиції в 1970-х.
- ✓ Зв'язок із традицією американського популізму та його традиційним бажанням викрити загрозу цілісності громади через підкуп і корупцію великого бізнесу, великого уряду, великих профспілок

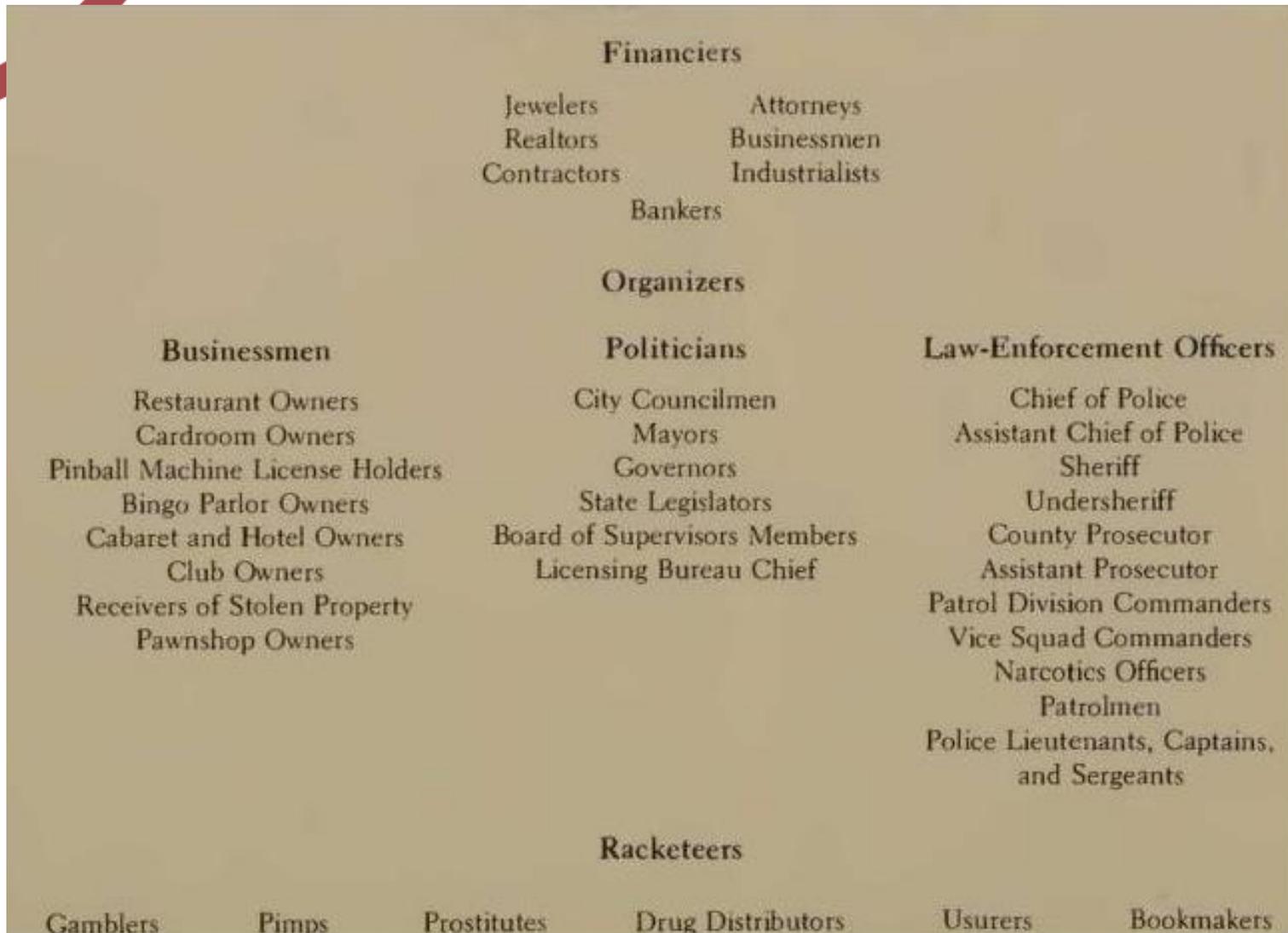

В. Чемблісс На взятті. Від дрібних шахраїв до президентів

- Чемблісс знаходить ідеальний засіб для вираження цих проблем: **характер і соціальний склад рекету в Сіетлі.**
- Підзаголовок книги «Від дрібних шахраїв до президентів» підсумовує її головний висновок: **«прихованою рукою» організованої злочинності в Америці є не «мафія», а провідні представники правлячого класу міста.**

Злочинна мережа Сітла

✓ Докази для цього профілю зібрані з кілька років спостереження учасників у Сіетлі

Логіка капіталізму — це логіка, в рамках якої поява злочинних мереж неминуча

На завершення Чемблісс висловив надію, що декриміналізація азартних ігор і залежності від наркотиків пом'якшить вплив рекету на торгівлю цими незаконними товарами та послугами.

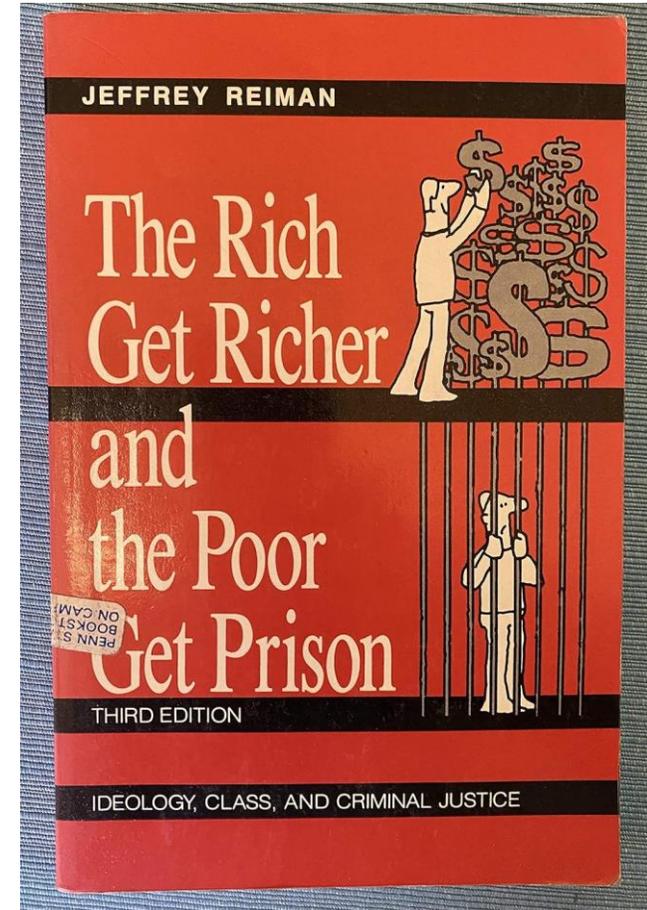

- Тоні Платт намагався встановити майже такий же зв'язок у майже ідентичних термінах із феноменом **«вуличної злочинності»**
- «вулична» злочинність є не просто побічним продуктом капіталістичного способу виробництва – це явище, **властиве капіталізму на його найвищій стадії розвитку**

Опитування потерпілих показало, що кількість вуличних злочинів (крадіжки, викрадення автомобіля, крадіжка зі зломом, зґвалтування, напад і збройне пограбування) майже в чотири рази перевищує рівень, повідомлений поліції. **«Поліцейська жорстокість, корупція та некомпетентність» пояснюють велику частину різниці, особливо що стосується робітничого класу та чорношкірих меншин.**

- ✓ Новою американською кримінологією, сумішшю ідей Тейлора, Волтона та Янга, марксистського функціоналізму та Бірмінгемської школи є **Джефрі Рейман**.
- ✓ В своїй роботі «Багаті стають ще багатшими, а бідні потрапляють до в'язниці» Рейман стверджує, що американська система кримінального правосуддя методично створювала **оманливе уявлення про злочинця як молодого, темношкірого, представника робітничого класу та чоловіка, уявлення, яке відсіює злочинця середнього класу та білих комерців шляхом диференційованого ставлення».**

- ✓ **Американська система кримінального правосуддя, стверджує Рейман, породжує та відтворює злочинність шляхом криміналізації вживання наркотиків, утримання в'язниць, де провокуються рецидивісти, нехтування вирішенням соціальних та економічних питань, нерівність, стигматизація правопорушників таким чином, що блокується повторний вхід у звичайний світ**

Критика радикальної кримінології

Критики стверджують, що радикальна кримінологія часто використовує **неясні та неоднозначні терміни**, що ускладнює її практичне застосування.

Деякі вчені вважають, що радикальна кримінологія може бути **занадто ідеологізованою**, ставлячи політичні та соціальні цілі **вище об'єктивного аналізу злочинності**

Недостатня емпірична база: звинувачення у тому, що радикальна кримінологія покладається на теоретичні концепції без достатніх емпіричних досліджень для підтвердження своїх тез

Критики відзначають, що надмірна увага до соціальних та економічних структур може призвести **до зневаги індивідуальних причин злочинної поведінки**

Деякі фахівці вважають, що рішення, пропоновані радикальною кримінологією, можуть бути **малореалістичними або нездійсненними** в реальному житті.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

**Факультет соціології
та управління**

@FSU_ZNU